

Vlaams
Parlement

ingediend op **1933** (2018-2019) – Nr. 1
25 maart 2019 (2018-2019)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Sabine de Bethune, Ward Kennes,
Valerie Taeldeman en Tinne Rombouts

betreffende het gebruik van duurzaam hout
door de openbare besturen in Vlaanderen

1. Inleiding

Jaarlijks besteden de verschillende overheden heel wat financiële middelen aan de aankoop van leveringen en diensten. In het Programma Innovatieve Overheidsopdrachten van oktober 2016 wordt de koopkracht van de Vlaamse overheid, op alle niveaus samen, geschat op een jaarlijks bedrag tussen 30 en 40 miljard euro.

Dat zijn zonder meer forse bedragen. Terecht wordt er in het Vlaams plan overheidsopdrachten¹ dan ook op gewezen dat het beleid rond overheidsopdrachten een enorm potentieel inhoudt om ecologische, sociale en innovatieve oplossingen te stimuleren.

Een van de belangrijkste domeinen waarop dat potentieel maximaal ingezet moet worden, is ontegensprekelijk het gebruik van duurzaam hout. Overheden kopen immers heel wat hout en houtproducten aan. Zo komen er bijvoorbeeld heel wat houtproducten te pas bij het oprichten van gebouwen, het aanleggen van parken en speeltuinen, het produceren van meubilair enzovoort.

2. Het belang van het gebruik van duurzaam hout

Duurzaam beheerde bossen herbergen een uitzonderlijke en nuttige biodiversiteit en zijn verantwoordelijk voor de opslag van een kwart van de wereldwijde CO₂-uitstoot. Ze worden echter bedreigd door ontbossing. Volgens de Food and Agriculture Organization (FAO) zorgde ontbossing tussen 1990 en 2015 voor een vermindering van de mondiale boscapaciteit met 129 miljoen hectare. Ontbossing vormt dan ook een enorme bedreiging voor onze aarde en voor de mensheid: jaarlijks verdwijnt er zo'n 7 miljoen hectare natuurlijk bos, wat neerkomt op zowat 17 voetbalvelden per minuut. Daarmee is de ontbossing volgens het WWF een van de grootste bedreigingen voor onze planeet. Door de ontbossing verdwijnt er ook een heel ecosysteem, worden bepaalde diersoorten meer blootgesteld aan stroperij en verhoogt de uitstoot van broeikasgassen. Dat laatste heeft onomstootbaar nefaste gevolgen voor het klimaat. Het laatste rapport van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)² stelt dan ook terecht dat het aanpakken van de ontbossingsproblematiek een effectieve maatregel is om klimaatopwarming tegen te gaan.

De indieners van deze conceptnota zijn dan ook de mening toegedaan dat het absoluut noodzakelijk is om het gebruik van niet-duurzaam gekapt hout een halt toe te roepen. Daar zijn heel wat redenen voor:

- de toename van de netto-ontbossing versterkt het broeikaseffect. Bossen zijn bijgevolg van essentieel belang voor de aanpassing aan en de beperking van de klimaatverandering;
- de vraag naar hout wordt sterk gedomineerd door bepaalde types hout die leiden tot monoculturen bij bosaanplanting. Toch zijn bossen met een grotere soortenrijkdom weerbaarder, beter beschermd tegen ziekten en plagen, klimaatbestendiger en uiteindelijk ook productiever dan monoculturen;
- illegale boskap gaat gepaard met:
 - a) een verlies aan biodiversiteit, vooral in tropische bossen, die meer dan twee derde van alle soorten op land herbergen;
 - b) het verlies van ecosysteemdiensten, waardoor erosie, watervervuiling, overstromingen en aardverschuivingen ontstaan en mensenlevens verloren gaan;
 - c) het vrijkomen van CO₂ in de atmosfeer;

¹ Vlaams plan overheidsopdrachten voor een strategisch en gecoördineerd beleid overheidsopdrachten voor Vlaanderen. 29 januari 2016.

² <https://www.klimaat.be/nl-be/klimaatverandering/ipcc-rapporten/201/-speciaal-rapport-over-15c>

- d) het verlies van essentiële producten voor de mensen die afhankelijk zijn van bossen. Er mag immers niet vergeten worden dat bijna 70 miljoen mensen in bossen wonen, en dat zo'n 735 miljoen mensen in of in de nabijheid van bossen wonen en voor hun dagelijkse behoeften voor een groot deel afhankelijk zijn van het bos.

Bovendien kan gewezen worden op de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen 2015-2030 van de Verenigde Naties, meer in het bijzonder op de engagementen om te ijveren voor de toepassing van een duurzaam beheer van alle soorten bossen, om ontbossing een halt toe te roepen en om beschadigde bossen te herstellen.

3. Welke inspanningen worden al geleverd?

Het Vlaams regeerakkoord 2014-2019 beklemtoont dat de Vlaamse overheid de kaart van duurzaamheid zal trekken en op dat vlak blijvend een voorbeeldrol wil vervullen. Meer specifiek stelt het regeerakkoord dat er voor het aankoopbeleid resoluut zal worden gekozen voor oplossingen die – gedurende de volledige levenscyclus – de minste impact hebben op het milieu, en die bovendien sociaal en ethisch verantwoord zijn.

Op 5 juni 2009 keurde de Vlaamse Regering het eerste Vlaamse actieplan rond duurzame overheidsopdrachten goed. Het had als doel het proces rond duurzame overheidsopdrachten een nieuwe dynamiek te geven en het op een meer gecoördineerde manier te laten verlopen. Op 21 december 2012 keurde de Vlaamse Regering het tweede Vlaamse actieplan duurzame overheidsopdrachten 2012-2014 goed. Dat tweede actieplan bevatte acties en maatregelen om de overheidsopdrachten van de Vlaamse overheid duurzamer te maken. Op 29 januari 2016 keurde de Vlaamse Regering ten slotte het Vlaams plan overheidsopdrachten goed. Met dat plan maakt de Vlaamse overheid werk van een strategisch en gecoördineerd beleid voor overheidsopdrachten bij de Vlaamse overheid, en bij uitbreiding voor Vlaanderen. Dat plan heeft tot doel een professioneel en innovatiegericht aankoopbeleid in te voeren bij de Vlaamse overheid. Het voorziet daarbij ook in de verruiming die noodzakelijk is om de vooropgestelde doelstelling van 100 procent duurzame overheidsopdrachten tegen 2020 te realiseren. Met dat plan wil de Vlaamse overheid zich inschrijven in een innovatieve, circulaire economie, en probeert ze de vermarkting van innovatie en groeikansen te ondersteunen.

Vanuit de Vlaamse overheid werd ook al gewezen op het actuele karakter van het thema duurzaam bosbeheer. Zo worden de verschillende Vlaamse overheden ertoe aangezet om hout en houtproducten aan te kopen die gerecycleerd zijn of die afkomstig zijn uit duurzaam bosbeheer. De overheden vervullen immers een voorbeeldrol ten aanzien van andere aankopers en kunnen zo hun omvangrijke koopkracht aanwenden om de markt van het duurzaam hout te stimuleren.

Enkele juridische, praktische en technische redenen zorgen er echter voor dat de aankoop van duurzaam hout door middel van overheidsopdrachten minder eenvoudig is dan op het eerste gezicht lijkt. Om het aankoopproces van duurzaam hout te faciliteren heeft het Agentschap voor Natuur en Bos, in samenwerking met diverse experts uit andere beleidsdomeinen, een productfiche ontwikkeld die aankopers een gebruiksvriendelijke ondersteuning biedt. De productfiche maakt het mogelijk om op een snelle en juridisch correcte manier overheidsopdrachten te verduurzamen, waarmee (deels) de aankoop van hout wordt beoogd. Die fiche verduidelijkt dat aankopers die de nadruk willen leggen op het duurzame karakter van een overheidsopdracht, dat ook perfect kunnen. Verder wordt verduidelijkt dat aankopers die op zoek zijn naar duurzaam hout of duurzame houtproducten,

daarvoor kunnen rekenen op het FSC-³ of het PEFC-label⁴. Dergelijke duurzaamheidslabels controleren de volledige keten, van bos tot eindproduct. Het voorbeeld dat de Vlaamse overheid geeft met de 'fiche hout', verdient zeker navolging voor de aankoop van andere producten.

4. Verdere stappen zijn nodig

Er worden dus al inspanningen geleverd om de aankoop en het gebruik van niet-duurzaam hout te vermijden. Op verschillende domeinen levert dat ook al resultaten op. Zo zijn er al verschillende lokale besturen die in hun aankoopbeleid resoluut opteren voor duurzaam gekapt hout.

Maar gezien de absolute noodzaak om de illegale houtkap een halt toe te roepen dringen er zich meer stringente maatregelen op. Hoewel op federaal niveau al geijverd wordt voor de invoering van een verbod op de import van houtproducten die afkomstig zijn van illegale houtkap, moeten verder de nodige initiatieven genomen worden om ook het gebruik ervan volledig te bannen. Import en gebruik functioneren op dat vlak immers als communicerende vaten: een importverbod zal logischerwijs ook het gebruik doen stilvallen, maar tegelijk zullen ook de import-activiteiten overbodig worden als niet-duurzaam hout niet meer wordt gebruikt.

Zoals al is gesteld, besteden de overheden in Vlaanderen jaarlijks een fors bedrag aan het aankopen van leveringen en diensten. Als grote verbruikers kunnen overheidsdiensten dan ook een belangrijke sturende rol spelen. De verschillende overheden hebben daarbij onmiskenbaar een voorbeeldfunctie te vervullen. In het eerste Vlaamse actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009-2011 wordt er in dat verband terecht op gewezen dat van overheden kan worden verwacht dat ze zelf het goede voorbeeld geven, als ze andere actoren willen inspireren of verplichtingen willen opleggen, en dat de Vlaamse overheid via duurzame overheidsopdrachten andere actoren tot gedragsverandering kan stimuleren.

De indieners pleiten dan ook voor het uitwerken van de nodige reglementaire en andere initiatieven, zodat bij alle aanbestedingen van de verschillende overheden in Vlaanderen alleen nog hout aangekocht wordt dat niet afkomstig is van illegale houtkap. Daarvoor moet ook, in overleg met alle betrokken overheden en diensten, een standaardbestek voor duurzaam geëxploiteerd hout uitgewerkt worden, dat ter beschikking wordt gesteld van alle overheden in Vlaanderen. De Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening voorziet in de mogelijkheid voor een vergunningverlenende overheid om voorwaarden voor een vergunning op te leggen. Sinds de inwerkingtreding van het decreet Omgevingsvergunning kunnen bij het verlenen van een omgevingsvergunning ook milieuvoorwaarden worden opgelegd. De indieners van deze conceptnota zijn de mening toegedaan dat bij het verlenen van bouwvergunningen aan openbare besturen, het gebruik van duurzaam hout als een van die voorwaarden opgenomen moet worden en dat de nodige regelgeving aangepast moet worden zodat dit principe wordt verankerd.

³ Het FSC-keurmerk (Forest Stewardship Council) garandeert een verantwoorde herkomst uit duurzaam beheerde bossen en/of recyclage. Hout en afgeleide producten of andere bosproducten kunnen bovendien alleen een FSC-claim dragen als ook de verwerkende keten van bos tot eindproduct gecontroleerd wordt op het vlak van traceerbaarheid.

⁴ PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes) is een wereldwijd certificatiesysteem dat de garantie biedt voor duurzaam bosbeheer. Concreet promoot PEFC een bosbeheer dat milieuvriendelijk, sociaal gunstig en economisch leefbaar is. Het PEFC-label garandeert de consumenten dat het product dat ze kopen, afkomstig is uit duurzaam beheerde bossen.

5. Troeven van de Vlaamse bossen

Gezien het belang van hout in de huidige wereldeconomie moet er vandaag meer dan ooit ingezet worden op duurzaam geproduceerd hout uit duurzaam beheerde bossen. De Vlaamse bossen bieden daarvoor een uitstekende kans.

De Vlaamse houtvoorraad zit in de lift en ook de totale jaaromzet van hout uit onze Vlaamse bossen blijft stijgen. Momenteel schat het Bosforum die omzet op zo'n 11 miljoen euro.⁵ Maar het bestaande productiepotentieel van onze Vlaamse bossen wordt nog steeds onvoldoende aangesproken en gemobiliseerd. De jaarlijkse aanwas is groter dan de jaarlijkse oogst. Verder blijft Vlaams hout een niche op de Vlaamse economische markt.

De indieners van deze conceptnota zijn dan ook van mening dat er meer ingezet moet worden op het beter benutten van het productiepotentieel, in samenhang met onderzoek naar nieuwe afzetproducten. Daar moet een uitgewerkt en overlegd beleidskader toe bijdragen.

Sabine DE BETHUNE
Ward KENNES
Valerie TAELEMAN
Tinne ROMBOUTS

⁵ Bosforum, Een rijker bos ten dienste van een rijkere samenleving, 2018, 33.